

**Krzysztof
Witkowski**

**Kościół
Ewangelicko-Augsburski
Opatrzności Bożej w Kole**

Kościół Ewangelicko-Augsburski Opatrzności Bożej w Kole

Autor: Krzysztof Witkowski

Koło 2025

Skład i druk: Presilo Studio s.c.; presilo.pl

Wydawca:

Gmina Miejska Koło
ul. Stary Rynek 1
62-600 Koło

www.kolo.pl

Znajdź nas na:

Autorzy zdjęć:

Marek Banasiak, Krzysztof Bartoszak, Dorota Gołdych, Bartłomiej Grzanka, Konrad Kołodziej-ski, Przemysław Komorowski, Ryszard Lenartowicz, Krzysztof Witkowski.

Bibliografia:

Grzanka B., *Okres zaborów (lata 1796-1918)*, [w:] *Dzieje miasta Koła*, t. 1, pod red. K. Witkowskie-go, Koło 2025.

Jaśkowski E., Kasperkiewicz K., Nuszkievicz T., Witkowski K., *Kolski Słownik Biograficzny*, Koło 2014.

Kasperkiewicz K., *Budowali tylko rok*, „Przegląd Kolski”, nr 45 (2003).

Kneifel E., *Die Gemeinde Koło...*, Brzeziny bei Lodz 1934.

Krygier-Łączkowska A., *Gdzie jest pochowany Łukasz III Górka (ok. 1533-1573)?*, [w:] *regionsza-motulski.pl*.

Maliński A., Kielbasa B., *Pionierzy ekumenizmu we wschodniej Wielkopolsce – ks. Robert Badke (Konin). Ewald Diesner (Koło), rodzina Woltersdorf (Kłodawa)* (maszynopis).

Mendrok A., *Kościół ewangelicki w Kole. Dzieje budynku w XIX i XX wieku*, „Polonia Maior Orienta-lis”, t. 3 (2016), ss. 51-61.

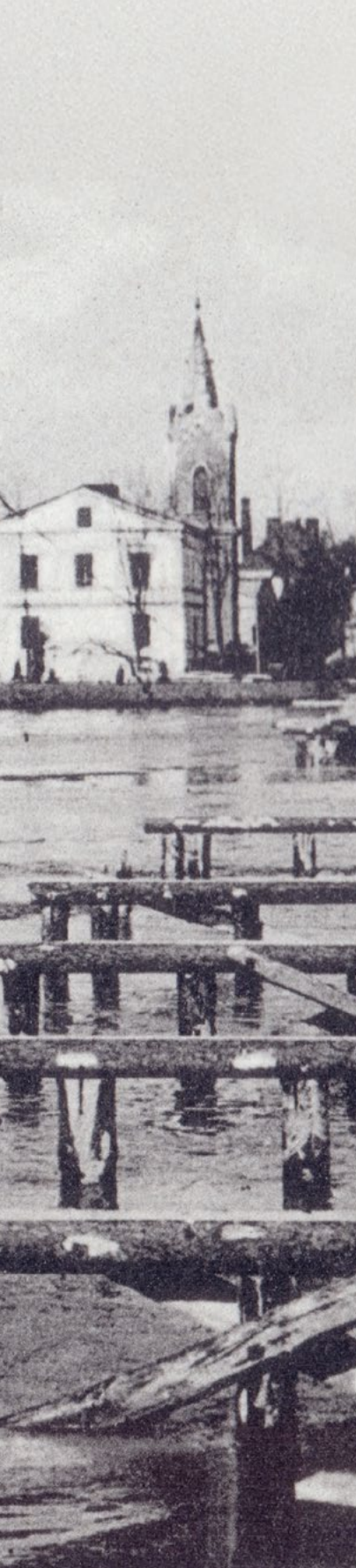
Narębska B. (tekst), Biskup K. (plany i rysunki), *Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa – Kościół Ewangelicko-Augsburski w Kole, Konin 1992*, [w:] *Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu Delegatura w Koninie*.

Raszkiewicz K., *Wspomnienie o Ewaldzie Diesnerze*, „Gazeta Kolska” z 13.11.1994, s. 8.

Prasa:

„Przegląd Ewangelicki”, „Kaliszanin”, „Nowy Czas”, „Zwiastun Ewangeliczny”.

ISBN 978-83-975792-2-4

Od Autora

Z ogromną przyjemnością oddaję w Państwa ręce kolejny tom z serii wydawnictw monograficznych prezentujących kolskie zabytki - tym razem poświęcony kościołowi ewangelicko-augsburskiemu.

Dzieje każdej instytucji kościelnej to nie tylko budynek i architektura, ale - co ważniejsze - ludzie oraz wydarzenia z nią związane, które również starałem się ukazać.

Koło, podobnie jak wiele innych ośrodków miejskich, było niegdyś miastem wielokulturowym i wielowyznaniowym. Niestety, do dziś niewiele pozostało śladów materialnych tej różnorodności. Jednym z nich jest właśnie Kościół Opatrzności Bożej wraz z pastorówką.

Przygotowywanie tych publikacji to dla mnie ogromna przyjemność, a zarazem forma relaksu i wytchnienia od codziennych obowiązków. Czas spędzony w domu na ich tworzeniu jest wyrazem moich prywatnych zainteresowań regionalistycznych, które - mam nadzieję - przyczyniają się do promocji naszego dziedzictwa historyczno-kulturowego.

Zatem, nie przedłużając, życzę Państwu miłej lektury.

Korzystając z okazji, serdecznie dziękuję Panom: Konradowi Kołodziejskiemu, Bartoszowi Kielbasie, dr. hab. Makaremu Górzyńskiemu, Michałowi Szlachciakowi, Pastorowi Waldemarowi Wunszowi oraz Pani Agnieszce Krygier-Łączkowskiej za udostępnione materiały i informacje. Dziękuję również wszystkim autorom zdjęć, a także dyrektorom i szefom instytucji oraz osobom prywatnym za udostępnienie ich zbiorów.

Burmistrz Miasta Koła

/-/ dr Krzysztof Witkowski

Dzieje parafii

Nagrobek Stanisława Górki (1538-1592) w kościele Wszystkich Świętych w Kórniku. Zdjęcie z portalu www.regionszmotulski.pl. Autor: Krzysztof Bartoszak.

Słusznym wydaje się przypuszczenie, że pierwsi ewangelicy przybyli do Koła już w otoczeniu luteranina-starosty kolskiego Stanisława Górki, który piastował ten urząd w latach 1553-1592.

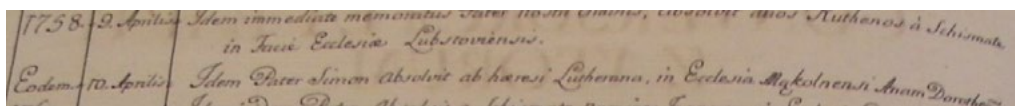
Kryzys nadszedł zapewne w okresie kontrreformacji, gdyż nie mamy jakichkolwiek wzmianek o ewangelikach w Kole aż do 1793 roku, czyli do czasu rozpoczęcia zaboru pruskiego. Wówczas z pewnością przybyli do Koła urzędnicy i rzemieślnicy wyznania ewangelickiego.

Mamy za to informacje o luteranach w XVIII w. w okolicznych miejscowościach. Między innymi dzięki działalności kolskich bernardynów przeprowadzających konwersje na katolicyzm. W 1758 roku na katolicyzm przeszła chociażby Dorota z parafii w Mąkolnie.

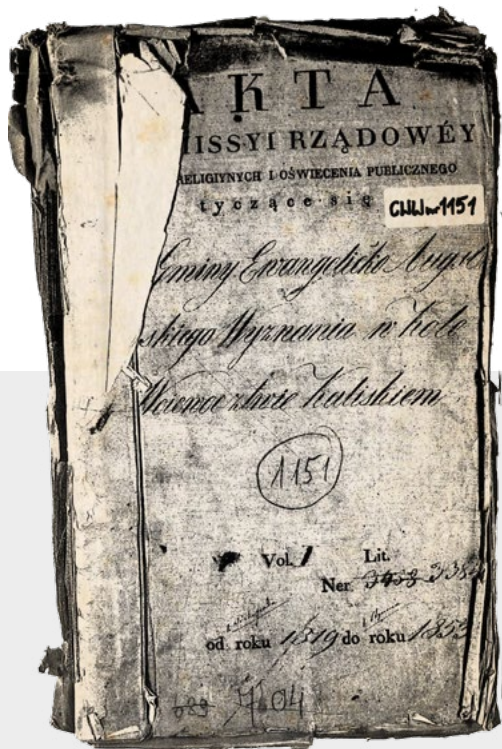

Marcin Luter 1483-1546 w wieku 50 lat, portret autorstwa Lucasa Cranacha Starszego.

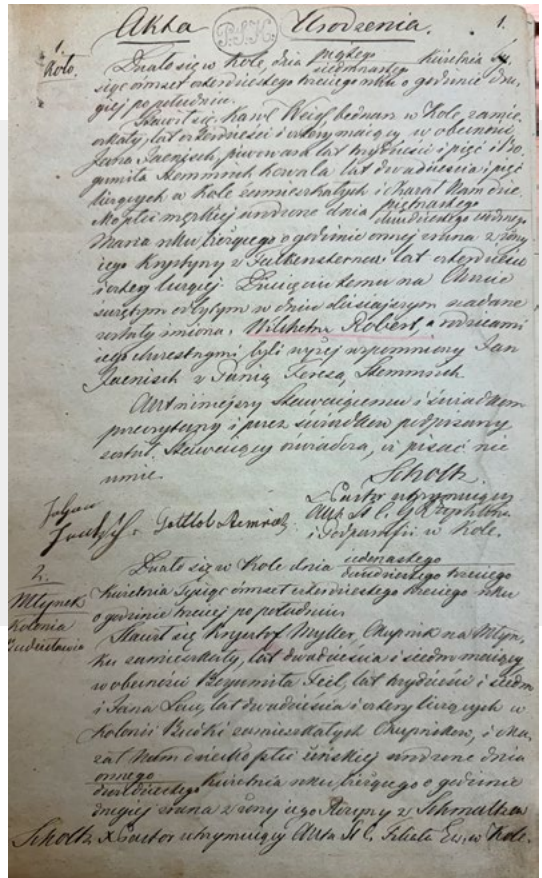
Luteranie, skupieni w Kościele Ewangelicko-Augsburskim, stanowią najstarszy i jeden z głównych nurtów protestantyzmu. Założycielem wyznania i zarazem centralną postacią Reformacji był Marcin Luter, którego działalność opierała się m.in. na zasadzie sola scriptura („tylko Pismo”). Obecnie w Polsce społeczność luterkańska liczy około 60 tysięcy wiernych.

Wzmianka o konwersji z luteranizmu niejakiej Doroty z parafii w Mąkolnie (1758 r.). Spis konwersji znajduje się w: Jan Nepomucen Modlibowski, „Chronologia conventus colensis...” zbiory Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie.

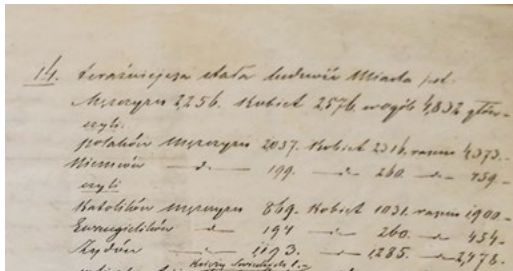

Strona tytułowa akt Komisji Rządowej dla Gminy Ewangelickiej w Kole (lata 1819-1851), Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, sygn. 1/190/0-1/151. Dostęp przez szukajwarchiwach.gov.pl, dn. 03.08.2025 r.

W 1819 roku było w Kole 50 rodzin wyznania ewangelickiego. Według „Statystycznego opisu miasta Koła”, w 1860 roku w Kole mieszkały 454 osoby wyznania ewangelickiego (194 kobiety i 260 mężczyzn).

Początek aktów stanu cywilnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Kole (1843 rok). Archiwum Państwowe w Poznaniu Oddział w Koninie, sygn. 54/854/0.

Opis statystyczny Koła z 1860 roku. Ze zbiorów Muzeum Technik Ceramicznych w Kole.

Pierwszym budynkiem będącym własnością kolskiej parafii, w którym odbywały się nabożeństwa, był obiekt przy ul. Okólnej 130, zakupiony 31 marca 1857 roku od Karola Fleiszera za 750 rubli.

Mapa fragmentu Warszawskiego Przedmieścia z 1880 roku.
Po lewej stronie pusty plac, na którym później stanął kościół.
Zbiory Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie.

Kościół na widokówce z lat 20-tych XX w.
wydanej przez M. S. Nasielskiego. Zbiory
Muzeum Techniki Ceramicznych w Kole.

W 1872 roku zakupiono od miasta plac o powierzchni ok. 1 morgi z przeznaczeniem na budowę kościoła, a w 1881 roku rada parafialna powołała komitet budowy świątyni. Kamień węgielny położono 7 czerwca 1882 roku.

Die Bibel

oder die ganze

Heilige Schrift

des

Alten und Neuen Testaments

Budowę wspomagał hr. Aleksander Kreutz, właściciel majoratu kościeleckiego. Podarował on budowniczym kamienie, cegły i deski.

Kościół Opatrzności Bożej został konsekrowany 15 listopada 1883 roku przez superintendenta ks. Karola Ludwika Teichmanna.

Kościół Opatrzności Bożej obecnie.

Efektowna brama cmentarna w stylu neogotyckim.

Wspólnota dysponowała również własnym cmentarzem na Kaliskim Przedmieściu, gdzie pierwszych pochówków dokonano w połowie XIX w.

Cmentarz katolicki (po lewej) i ewangelicki (u dołu po prawej) w Kole. Fragment mapy Kaliskiego Przedmieścia z 1893 roku. Archiwum Państwowe w Łodzi, Rząd Gubernialny Kaliski, sygn. 1001.

Przy wejściu na cmentarz można zobaczyć symbol tradycji reformacyjnej tzw. "Różę Lutra". Jest to popularny emblemat Kościołów luterzańskich w różnych krajach, w tym również Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce.

W sztuce sepulkralnej, szczególnie na cmentarzach ewangelickich, pojawiają się symbole zaczerpnięte ze świata natury. Do najczęściej spotykanych należą: kwiat, odczytywany jako znak nadziei na życie wieczne, oraz drzewo, które symbolizuje ludzkie życie i wiarę w zmartwychwstanie.

Pastorówka ok. 1934 roku na mało wyrażnej ilustracji z publikacji Die Gemeinde Koło.

„Zwiastun Ewangeliczny” nr 12 z 1901 roku donosił, że parafianie zobowiązali się do wybudowania pastorówki i wypłacania pastorowi stałej pensji w wysokości 500 rubli.

W latach 1902-1904 wybudowano pastorówkę.

Z parafji Babiak-Koło. Sprawa zamieszkiwania stałego pastora w Kole, któryby zarazem zarządzał sąsiednią parafją Babiacką, została w ostatnich tygodniach, na skutek polecenia Konsystorza Warszawskiego, o wiele naprzód posunięta. Parafianie Kolscy zobowiązali się wybudować jak można najprędzej dom mieszkalny dla przyszłego pastora i płacić mu pensji w ilości 500 rub. rocznie.

Fragment mapy z okresu okupacji niemieckiej (1939-1945) z zaznaczonymi rzutami budynków kościoła i pastorówki. Ze zbiorów Starostwa Powiatowego w Kole, Wydziału Geodezji, Kartografii i Katastru.

Pierwszym samodzielny administrator parafii został w 1903 roku ks. Ryszard Paszko (vel Paszke).

Podczas I wojny światowej niemieccy okupanci usunęli rodzinę Paszków z pastorówki. W niepodległej już II RP mieścił się tam urząd pocztowo-telegraficzny. Parafia zabiegała u władz o zwrot pastorówki. Specjalna komisja zjechała w lipcu 1920 roku i orzekła, że plebanię należy zwrócić parafii. Jednakże, jak podaje prasa w 1921 roku, kierownik poczty zignorował to postanowienie i planował nawet remont swojego mieszkania w tym budynku. Parafia odzyskała budynek dopiero w 1923 roku.

Pastor Ryszard Paszko, proboszcz Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Kole w latach 1903-1915. Ofiara zbrodni katyńskiej z 1940 roku. Fotografia z końca lat 20. XX w. Domena publiczna.

Tablica pamiątkowa w Kościele Ewangelicko-Augsburskim, upamiętniająca pastora, płk. Ryszarda Paszko.

Budynek pastorówki. Obecnie nieużytkowany. Pierwotne walory estetyczne wciąż pozostają dostrzegalne. Elewację pastorówki urozmaica filarowa loggia, nad którą, w arkadzie naczółka, umieszczono relief przedstawiający otwartą księgę – symboliczny motyw nawiązujący do Pisma Świętego.

Fotografia uczestników obchodów. Na zdjęciu m.in. przewodniczący uroczystości, superintendent Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego Juliusz Bursche (siedzi pośrodku, z krzyżem na piersi). Obok, w rogatywce - senior Kościoła, płk Ryszard Paszko. Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 3/7/0/-6424.

Jednym z ważniejszych wydarzeń w życiu parafii był jubileusz 50-lecia kościoła, który miał miejsce 10 czerwca 1934 roku.

Tak to wydarzenie opisywał „Przegląd Ewangelicki” z 1 lipca 1934 roku: „Niedziela była cudna. Słońce oblewało złotocystymi promieniami ziemię i budziło świat ptasząt, ludzi i naturę z błęgiego snu. W miasteczku panował już od wczesnego rana niezwykle ruch [...] Dzwony grzmiąły hucznie z wieży szczytu, kiedy w progi po brzegi wypełnionej wiernymi, pięknie odrestaurowanej zielenią i kwieciami przybranej świątyni wkraczał N.P.W. ks. biskup Bursche w asyście proboszcza kolskiego ks. Krempina, seniora Paszko oraz...”

50-letni Jubileusz poświęcenia kościoła parafii ewangelicko-augsburskiej w wielkopolskim mieście Kole n. Wartą.

W drugą niedzielę po Św. Trójcy przeżywała parafia kolska niezwykle podniosłą uroczystość pięćdziesiątego jubileuszu poświęcenia swego kościoła. Uroczystość ta była zarazem manifestacją tętniącego miejscowego ewangelicyzmu.

Już w sobotę 9 bm. odprawione zostało wieczorem wstępne nabożeństwo przez ks. R. Kneilla z Izłicy i Bertholda z Nieszawy. Ks. Berthold, dziecko parafii kolskiej, w kazaniu swem gorąco nawoływał swych rodaków słowami z ewangelii św. Marka 9, 50: „Miejcie sól wami w sobie, i zachowajcie pokój między sobą”. Po tem nabożeństwie udali się samochodami wymienieni księża wraz z kolegijm kościelnym i miejscowym proboszczem ks. Krempinem na dworzec kolejowy, aby powitać przybywającego z Warszawy N.P.W. ks. Biskupa Dr. Juliusza Bursche i ks. seniora Paszko, kapłana wojskowego w stanie spoczynku.

Niedziela była cudna. Słońce oblewało złotocystymi promieniami ziemię i budziło świat ptasząt, ludzi i naturę z błęgiego snu. W miasteczku panował już od wczesnego rana niezwykle ruch. Nietylko z sąsiednich wiosek, lecz i parafii zjeżdżali ludzie z tysiącem innych braci i siostr wznieśli przed trum bogu wiozłuchającego pieśń chwały i dziękczynienia za opiekę i łaskę, jaką ich dotychczas obdarzał.

Dzwony grzmiąły hucznie z wieży szczytu, kiedy w progi po brzegi wypełnionej wiernymi, pięknie odrestaurowanej zielenią i kwieciami przybranej świątyni wkraczał N.P.W. ks. Biskup Bursche w asyście proboszcza kolskiego ks. Krempina, seniora Paszko oraz przybyłych na uroczystość, oprócz wyżej wymienionych, ks. pastora Biltnera z Dąbki, Badtke-

go z Konina i Sachsa z Turku. Na czele szło Kolegijm kościelne i kantorzy filiałów.

A kiedy głowy chyliłono kornie w modlitwie przed ołtarzem Pana Zastępców — chór miejscowy odpisywał pieśń: „Dom ku chwale Bożej”... i zadźwięczały organy, a z tysiącnej pieśni wiernych uleciał w niebo hymn chwały: „Podchwał, mój duchu, mocarza wielkiego wazzechwanta! Niechaj się w sercu mem proba w podzięk przegłata. W górę się zwroci! Psalme i harło się zbuda! Niechaj pieśń w niebo ułata”.

Po odpiewanej przez ks. Bertholda liturgii i przez chór miejscowy 103 psalmu wkróczył na scenie ołtarza Biskup naszego drogiego kościoła i wzmógł do zebranych w języku polskim i niemieckim na tekst słów z Apokalipsy św. Jana 2, 29: „Kto ma uszy, niechaj słucha, co Duch mówi zborom”.

Z zapartym odcieniem słuchaliśmy taponniet archyepasterza naszego, które jako zarzucały na ognie serca słuchaczy... i znów zahaczały organy, a ku niebu wrbił się majestatycznie hymn wiary ojców naszych: „Warownym grodem jest nasz Bóg, orgiem nam i zbroją! On nas wyławia z wazielich trwój, co nas tu niepokoją”. Był on jakbyś od-

powiedzią archyepasterza naszego, na jego napomnienia, abymy wiernie przy kościele naszym stali i twarzą ręką szandar wiary ojców dzierzyli. Na łazaniek wzniósł, jako następny mówca, ks. pułkownik Paszko, biorąc za podługę kazania swego słowa 2 listu do Tezalonczyków 2, 5: „Czy nie pamiętacie, że jeszcze będąc u was, o tem wam powiadałem?” Ks. senior Paszko był pierwszym pastorem zboru kolskiego i w czasie swego urzędowania (od 1903 do 28 lipca 1915 roku) położył wielkie za-

Fragment relacji z jubileuszu w „Przeglądzie Ewangelickim” z 1 lipca 1934 roku.

Kościół poważnie ucierpiał w styczniu 1945 roku. W gruzach legła część wieży, zniszczone zostały drzwi wejściowe. Po wojnie władze kościelne sprzedały dzwony parafiom katolickim w Osieku i Białkowie, a ambona trafiła do kościoła w Dębach Szlacheckich. Pierwsze powojenne nabożeństwo zostało odprawione w 1952 roku w zakrystii. Gruntowny remont świątyni przeprowadzono w latach 1998-2001, a 8 czerwca 2001 roku dokonano rekonsekracji kościoła. Obecnie kościół, jak i pastorówka wymagają prac remontowo-konserwatorskich.

Wybitną i godną uwagi postacią należącą do społeczności ewangelickiej Koła był również Ewald Diesner (1889-1976). Z inicjatywy Stowarzyszenia Przyjaciół Miasta Koła nad Wartą na jego nagrobku, w uznaniu zasług, umieszczono w 2008 roku pamiątkową tablicę.

Ewald Diesner. Zdjęcie pochodzi z artykułu Kazimierza Raszkiewicza, Wspomnienie o Ewaldzie Diesnerze, „Gazeta Kolska” z 13.11.1994, s. 8.

W 1909 roku został skierowany do pracy w Szkole Powszechnej nr 1 w Kole. W 1911 roku w Kościele Ewangelickim w Kole zawarł związek małżeński z Elizą Cech. W tym samym roku został kantorem i diakonem z prawem udzielania chrztów oraz odprawiania pogrzebów. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości przyjął obywatelstwo polskie i pozostał w oświacie jako nauczyciel

rachunku i śpiewu. W 1927 roku został kierownikiem Szkoły Powszechnej nr 2 w Kole przy ul. Szkolnej. Za swoją pracę w 1928 roku otrzymał medal „10-lecia Polski Odrodzonej”, a w roku 1939 medal „Za Długoletnią Służbę Państwową”. Po wkroczeniu wojsk niemieckich nie zrezygnował z obywatelstwa polskiego ani nie złożył wniosku o wpis na Volkslistę. W marcu 1940 roku musiał opuścić służbowe mieszkanie i został zwolniony z funkcji kantora w kościele. Został skierowany do pracy w firmie budowlanej „Bauhütte”, gdzie w charakterze pracownika biurowego przepracował do końca okupacji. Ostatecznie, również po namowach polskich przyjaciół i wobec groźby wywózki do obozu, podpisał w 1943 roku Volkslistę. Nadal pomagał Polakom pisać dla nich podania w języku niemieckim, występując z interwencjami, czy przestrzegając przed zaplanowanymi represjami. Po zakończeniu wojny pozostał w Kole. Otrzymał od burmistrza zaświadczenie o tym, iż dobrze przysłużył się miejscowej społeczności polskiej. Jednak w wyniku złośliwego donosu został zesłany w głąb Rosji. Powrócił już w grudniu 1945 roku. Od 1 sierpnia 1948 roku został zatrudniony jako księgowy w Powiatowym Zarządzie Drogowym w Kole, skąd przeszedł na emeryturę w 1956 roku.

Architektura i wnętrze kościół

*Frontowa płyty z rokiem
budowy świątyni.*

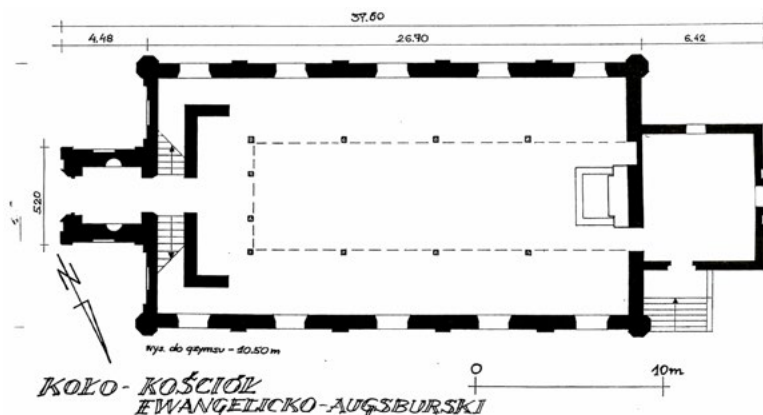
*Fronton kościoła z wbu-
dowaną wieżą i latarnią.*

Architektura kościołów ewangelickich, oparta na zasadach teologii protestanckiej i prymacie Pisma Świętego, podporządkowana jest funkcjonalności. Charakteryzuje się prostotą i przejrzystością układu, z centralnym ołtarzem i amboną, co symbolizuje znaczenie Słowa Bożego i Wieczery Pańskiej. Niezależnie od tradycji i stylu, jej celem jest stworzenie przestrzeni sprzyjającej modlitwie i pobożności.

Kościół wybudowano w stylu neogotyckim, na planie prostokąta o wymiarach: długość

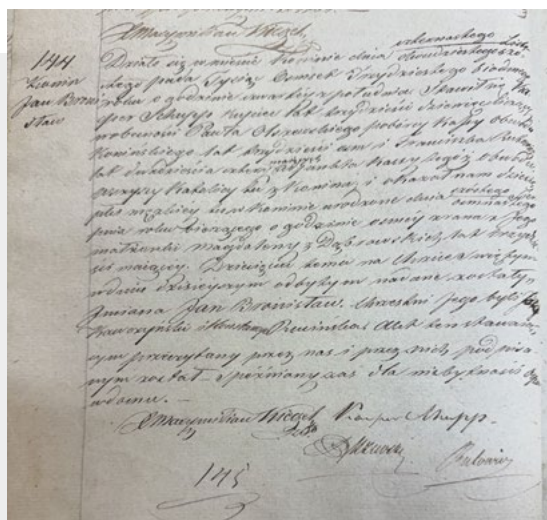
31 m, szerokość 12,5 m, wysokość wewnątrz 10 m oraz wieża o wysokości 12,5 m zakończona latarnią. Autorem projektu był Jan Bronisław Schupp.

Świątynia orientowana jest na linii wschód-zachód. Główne wejście, znajdujące się od strony wschodniej, umieszczono w ostrołukowym portalu o uskokowych glicach, wykonanym z profilowanej cegły. Zakrystię ulokowano po przeciwległej stronie - od ul. Zielonej.

**KOŁO-KOŚCIÓŁ
EWANGELICKO-AUGSBURSKI**

Rzut świątyni w karcie ewidencji zabytku. Rys. Krzysztof Biskupski, WUOZ w Poznaniu, Delegatura w Koninie.

Akt urodzenia Jana Bronisława Schuppa, Archiwum Państwowe w Poznaniu Oddział w Koninie. Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Konin, sygn. 54/767/0/-24.

Grób Bronisława Schuppa na kolskim cmentarzu parafialnym.

Jan Bronisław Schupp urodził się w 1837 roku w Koninie, w rodzinie kupieckiej. Był synem Kacpra i Magdaleny Dąbrowskiej. W 1868 roku zawarł związek małżeński z 22-letnią Wandą Mieczkowską. Od ok. 1875 roku pełnił w Kole funkcję architekta powiatowego i inżyniera po Ignacym Miłobędzkim. Zmarł w 1899 roku w Kole. Wiemy, że był również projektantem synagogi w Dąbiu.

Na zdjęciu wieża nakryta dachem namiotowym, odbudowana po wojnie. Pierwotnie dach był wyższy i bogatszy w zdobienia.

Neogotycka rozeta, mimo że bardzo prosta w swoim rozwiązaniu, ubogaca architekturę świątyni.

Typowe dla neogotyku okna ostrołukowe z witrażami i sterczyny z kwiatkami.

Wejście do zakrystii, którą umiejscowiono od ulicy Zielonej.

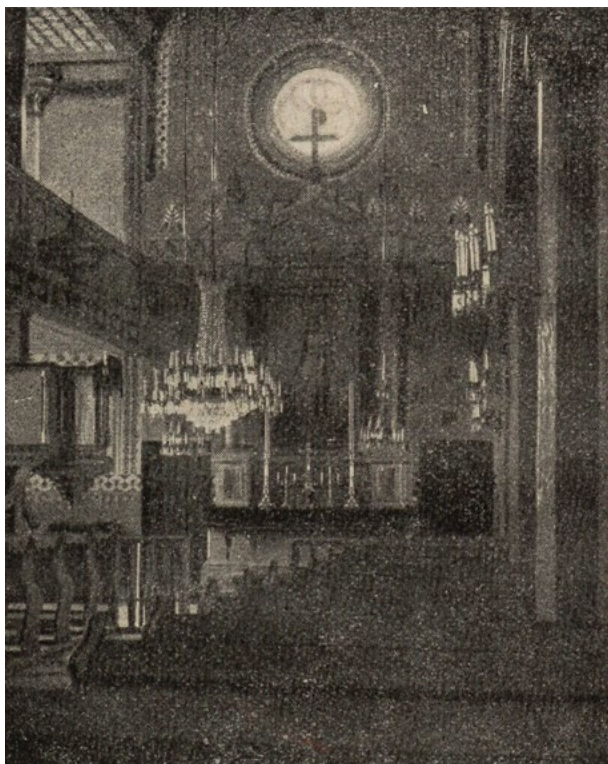
Widok od strony południowo-zachodniej.

Widok na wejście główne i dwa wejścia na emporę (chór muzyczny).

Wnętrze kościoła przykryte jest stropami oraz pozornym sklepieniem pomiędzy balkonami. Dekorowane jest drobnymi pseudo-kasetonami. Wnętrze kościoła jest dwupoziomowe - z balkonem w kształcie litery „U”, zrytmizowane rzędami słupów podtrzymujących balkony i belki podciągę stropu.

Ciekawym zabytkiem wyposażenia świątyni jest metalowo-ceramiczna chrzcielnica.

*Wnętrze kościoła ok. 1934 roku na mało wyrażnej ilustracji z publikacji Die Gemeinde Koło.
Po lewej stronie, przy pierwszym słupie, znajdowała się wolnostojąca, drewniana ambona.*

Metalowo-ceramiczna chrzcielnica.

Ołtarz główny. Uwagę zwraca ascetyczny krzyż, charakterystyczny dla tradycji luterńskiej.

Tak charakterystyczne dla kościołów luterńskich balkony (empory) pełnią ważną funkcję praktyczną – zwiększają widoczność, słyszalność i umożliwiają pomieszczenie większej liczby wiernych, stając się do XIX wieku stałym elementem ich wyposażenia.

Kościół w ikonografii

Widokówka wysłana w 1901 roku. Wyd. M. Michel Koło. Fot. H. Arbus.
Ze zbiorów Muzeum Techniki Ceramicznych w Kole.

Widokówka wysłana w 1902 roku. Wyd. W. Michel.
Ze zbiorów Muzeum Techniki Ceramicznych w Kole.

Widokówka wysłana w 1916 roku. Wyd. F. Bierzwiński.
Ze zbiorów Muzeum Techniki Ceramicznych w Kole.

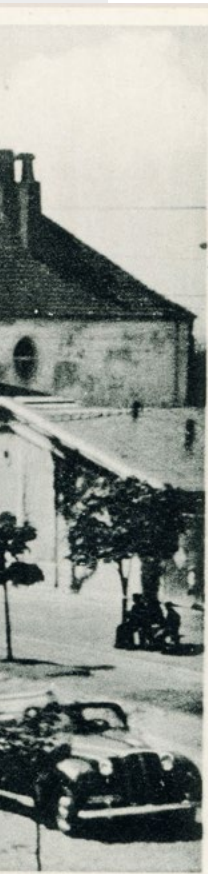
Widokówka wysłana w 1905 roku. Wyd. W. Michel. Fot. C. Dobrzelewski.
Ze zbiorów Muzeum Techniki Ceramicznych w Kole.

34 Wartbrücken – Baltenstraße

Widokówka z lat 1940-1945. Fot. N. Fufajew.
Ze zbiorów Muzeum Techniki Ceramicznych w Kole.

WARTBRÜCKEN

Ew. Lutr. Kirche

Widokówka wysłana w 1940 roku.
Ze zbiorów Krzysztofa Witkowskiego.

*Widokówka wysłana w 1940 roku.
Ze zbiorów Muzeum Techniki Ceramicznych w Kole.*

*Zdjęcie z okresu 20-lecia międzywojennego. Po lewej stronie widać też budynek
pastorówki. Fot. Roch Adamkiewicz. Ze zbiorów jego syna Pawła Adamkiewicza.*

*Zdjęcie z 1958 lub 1959 roku.
Widać uszkodzoną wieżę kościoła.
Ze zbiorów Piotra Śniegockiego.*

*Zdjęcie z połowy lat 60-tych.
Widać uszkodzoną wieżę kościoła.
Ze zbiorów Piotra Śniegockiego.*

Krzysztof Witkowski

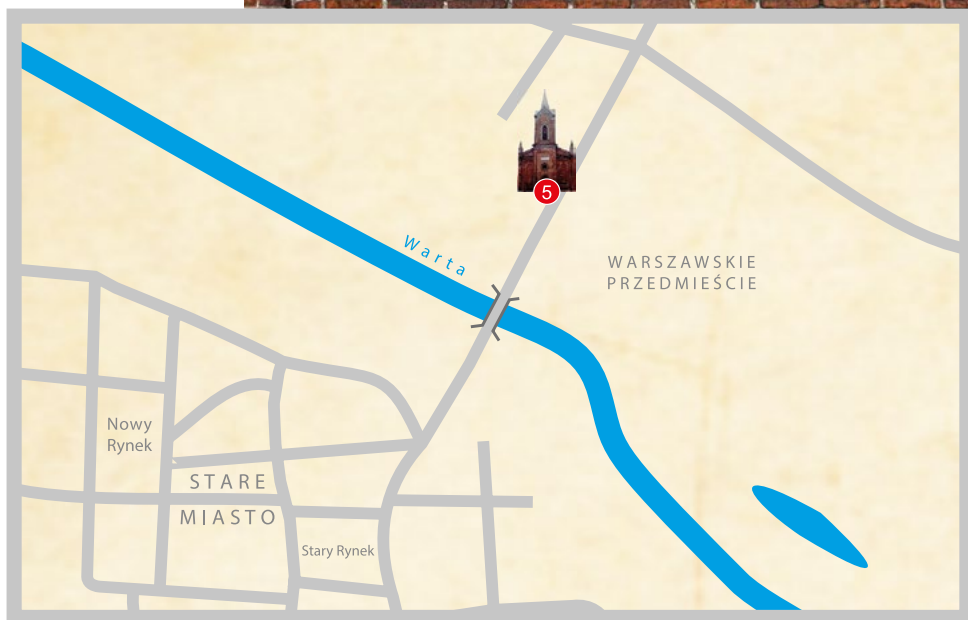
Doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, muzealnik (posiada najwyższy w polskim muzealnictwie tytuł kustosa dyplomowanego), radca prawny. Ukończył również podyplomowe studia public relations oraz szacowania nieruchomości i odbył praktyki niezbędne do uzyskania uprawnień rzeczoznawcy majątkowego.

W latach 2004-2015 dyrektor Muzeum Technik Ceramicznych w Kole. W czasie jego dyktorowania kolskie muzeum było laureatem licznych nagród. Był inspiratorem i współautorem stałej wystawy kolskiego fajansu w kolskim Ratuszu.

Regionalista, pasjonat, badacz i popularyzator dziejów Koła i ziemi kolskiej oraz zakonu bernardynów. Autor licznych książek, folderów i artykułów, a także uczestnik i organizator licznych sympozjów i konferencji (np. z okazji 550-lecia fundacji klasztoru OO. Bernardynów w Kole). Z jego publikacji wymienimy: *Władysław Odonic - książę wielkopolski (ok. 1190-1239)*, *Najdawniejsze dzieje Koła* (2012, red. i współautor), *Dzieje kościoła i szpitala św. Ducha w Kole* (2013), *Osiek Mały – dzieje gminy* (2014, red. i współautor), *Dzieje ratusza w Kole* (2015, red. i współautor), *Bernardyni kolscy 1466-2016. 550 lat dziedzictwa i posługi* (2016, red. i współautor).

Wyróżniony odznakami „Za Zasługi dla Samorządu Terytorialnego” oraz „Za Zasługi dla Województwa Wielkopolskiego”.

Od 23 listopada 2018 r. Burmistrz Miasta Koła.

Gmina Miejska Koło
62-600 Koło
ul. Stary Rynek 1
www.kolo.pl
e-mail: um@kolo.pl

